

ХУЛИО КОРТАСАР

ОСТРОВЪТ ПО ОБЕД

Превод от испански: Румен Стоянов, —

chitanka.info

Когато за първи път видя острова, Марини беше вежливо наведен над седалките отляво и наместваше пластмасовата масичка, преди да сложи подноса с обета. Пътничката го бе изгледала няколко пъти, докато той отиваше и се връщаше със списания или чаши уиски; Мари ни не бързаше да намести масичката и отегчено се питаше дали ще си струва да отговори на настоящия поглед на пътничката, някаква американка, когато в синия овал на прозорчето влязоха брегът на острова, златистият пояс на плажа, хълмовете, изкачващи се към пустото плато. Марини изправи изкривената чаша бира и се усмихна на пътничката. „Гръцките острови“ каза той. „О, йес, Гърция“ с лъжлив интерес отвърна американката. Звънеше късо някакъв звънец и стюардът се изправи; професионалната усмивка не се изтри от устата му с нежни устни. Почна да обслужва една сирийска брачна двойка, която искаше доматен сок, но в опашката на самолета си позволи да погледне отново надолу за няколко секунди; островът беше малък и самотен, а Егея го заобикаляше с наситено синьо и го подсилваше ивицата от ослепително и сякаш вкаменено бяло, което там долу сигурно беше разбиваща се по рифовете и заливчетата пяна. Марини видя, че пустите пясъчни брегове тичаха на север и на запад, останалото беше спускащата се отвесно към морето планина. Беше някакъв скалист и пустинен остров, макар че оловносивото петно близо до северния плаж можеше да бъде къща или може би група колиби. Взе да отваря консервата със сок и когато се изправи, островът се заличи от прозорчето; остана само морето, един несвършващ зелен хоризонт. Без да знае защо, погледна ръчния си часовник; беше точно обед.

Марини се зарадва, че го бяха разпределили по линията Рим — Техеран, защото преходът не беше толкова унил, колкото по северните линии, а и момичетата изглеждаха винаги щастливи, че отиват в Ориента или че ще опознаят Италия. След четири дни, помагайки на едно дете, което си бе загубило лъжицата и безутешно сочеше чинията с десерта, той отново откри ръба на острова. Имаше разлика от осем минути, но когато се наведе през едно прозорче в опашката на самолета, у него не останаха съмнения; островът имаше своеобразна форма, приличаше на едва-едва извадила лапи от водата костенурка. Гледа го чак докато го извикаха, тоя път уверен, че оловносивото петно е група къщи; успя да различи рисунъка на няколко обработени ниви,

стигащи до пясъчния бряг. По време на престоя в Бейрут погледна атласа на стюардесата и се запита дали островът не е Хорос. Радиотелеграфистът, равнодушен французин, се изненада от неговия интерес. „Всички тия острови си приличат, от две години съм по тая линия и никак не ме интересуват. Да, покажете ми го следващия път.“ Не беше Хорос, а Ксирос, един от многото острови, невключени в туристическите маршрути. „Няма да изтрае и пет години“, каза му стюардесата, докато пиеше по чаша в Рим. „Побързай, ако смяташ да идеш, ордите всеки момент могат да бъдат там, Чингиз-Кук бди.“ Но Марини продължи да мисли за острова, гледаше го, когато си спомнеше или когато наблизко имаше някое прозорче, и почти винаги на края свиваше рамене. Нищо от това нямаше смисъл, да лети три пъти седмично по обед над Ксирос беше толкова недействително, колкото и да сънува три пъти седмично, че лети по обед над Ксирос. Всичко в безполезното и повтарящо се видение беше изопачено, освен може би желанието да го повтори, поглеждането на ръчния часовник преди обед, краткия пронизващ допир с ослепителната бяла ивица по ръба на почти черното синьо в къщите, където рибарите едва-едва ще вдигат очи да проследят минаването на онази друга недействителност.

След осем-девет седмици, когато му предложиха нюйоркската линия с всичките ѝ предимства, Марини си каза, че тъкмо му се представя удобен случай да сложи край на тази невинна и досадна мания. В джоба му лежеше книгата, в която някакъв неизвестен географ с левантинско име даваше за Ксирос повече подробности от обичайните в справочниците. Сякаш отдалече се чу да отговаря отрицателно и след като избягна възмутената изненада на един шеф и две секретарки, отиде да се нахрани в стола на компанията, където го чакаше Карла. Обърканото разочарование на Карла не го разтревожи; южният бряг на Ксирос бил необитаем, но към запад имало следи от лидийска или може би критомикенска колония, а професор Годман бил намерил два дялани камъка с йероглифи, които рибарите използвали за стълбове на малкия кей. Карла я болеше глава и си отиде почти веднага; октоподите били главното препитание на шепата обитатели на острова, през пет дни идвал кораб да товари улова и да остави някои провизии и стоки. В пътническата агенция му казаха, че трябва да наеме специален кораб до Ринос, или че вероятно може да се пътува с гемията, която прибира октоподите, но последното Марини ще узнаел

в Ринос, където агенцията нямала кореспондент. Все пак идеята да прекара няколко дни на острова не беше нещо повече от проект за юнската отпуска; през следващите седмици се наложи да замества Уайт по туниската линия, а после започна стачка и Карла отиде при сестрите си в Палермо. Марини се настани на хотел близо до Пиаца Навона, където имаше антикварни книжарници. Търсеше, макар и без особено желание, книги за Гърция и с това убиваше времето; от време на време разлистваше един разговорник. Досмеша го думата калимера и я изпробва в едно кабаре с някакво червенокосо момиче, спа с него, научи за дядо ѝ в Одос и за някакви необясними болки в гърлото. В Рим захвана да вали, в Бейрут го чакаше винаги Таня, имаше и други истории, все разни роднини или болки; един ден ето пак тежеранската линия и островът по обед. Марини остана толкова време залепен до прозорчето, че новата стюардеса го нарече лош другар и направи сметка на подносите, които бе сервирала. Същата вечер Марини покани стюардесата на вечеря във „Фейруз“ и тя лесно му прости сутрешната разсеяност. Лусия го посъветва да се подстриже по американски; той ѝ говори някое време за Ксирос, но после разбра, че предпочитала водката с лайм на „Хилтън“. Времето минаваше в такива работи, в безкрайни подноси с храна, придружени с усмивката, на която имаше право пътникът. В обратните полети самолетът прелиташе над Ксирос в осем сутринта, слънцето огряваше прозорчетата на левия борд и едва позволяваше да се зърне златистата костенурка; Марини предпочиташе да изчаква полетите на отиване, когато прелитаха по обед, защото знаеше, че тогава може да остане една дълга минута до прозорчето, докато Лусия (а после Фелиса) се грижеше малко иронично за работата. Веднъж направи снимка на Ксирос, но излезе размазана; вече знаеше някои неща от острова, в една-две книги се споменаваха тук-там за него и той си бе подчертал редките бележки. Фелиса му разказа, че летците го наричали лудия от острова, и това не го подразни. Карла тъкмо му беше писала, че решила да махне детето, Марини ѝ прати две заплати и помисли, че остатъкът няма да му стигне за отпуската. Карла прие парите и го извести чрез една приятелка, че вероятно ще се омъжи за зъболекаря от Тревизо. Всичко имаше толкова малко значение по обед, в понеделник, четвъртък и събота (два пъти месечно в неделя).

С времето постепенно си даде сметка, че единствено Фелиса го разбира малко; имаше някакво негласно споразумение тя да се грижи за пътуването по обед, щом той се настанеше до прозорчето в опашката. Островът се виждаше само няколко минути, но въздухът беше винаги толкова чист и морето го изрязваше с такава дребнава жестокост, че и най-малките подробности прилягаха неумолимо към спомена от предишното прелитане — зеленото петно на северния висок нос, оловносивите къщи, съхнещите на пясъка мрежи. Когато ги нямаше мрежите, Марини чувствуваше това като обедняване, почти като обида. Помисли да заснеме преминаването на острова, за да повтаря картината в хотела, но предпочете да спести парите за камерата, защото му оставаше едва месец до отпуската. Не водеше прекалено строга сметка на дните: понякога Таня в Бейрут, понякога Фелиса в Техеран, почти винаги по-малкият му брат в Рим, всичко това беше малко размазано, вежливо, лесно и сърдечно и сякаш заместваше нещо друго и запълваше часовете преди и след полета, а по време на полета всичко биваше също размазано и лесно, и глупаво до часа, в който отива и се навежда над прозорчето в опашката и чувства студеното стъкло като стена на аквариума, където бавно се движеше златистата костенурка в наситеното синьо.

Тоя ден мрежите се очертаваха ясно върху пясъка, а Марини би се закълел, че черната точка вляво, до ръба на морето, беше рибар, който сигурно гледа самолета. „Калимера“, помисли нелепо. Вече нямаше смисъл да чака повече, Марио Меролис ще му заеме парите, които не стигаха за пътуването, и за по-малко от три дни ще бъде в Ксирос. С прилепени към стъклото устни, той се усмихна при мисълта, че ще се изкатери чак до зеленото петно, че ще влиза гол в морето в заливчетата на север, че ще лови октоподи с мъжете и ще се разбира със знаци и смехове. Нищо не беше трудно, щом веднъж е решено един нощен влак, един кораб, после друг кораб, стар и мръсен, престоят в Ринос, безконечното уговаряне с капитана на гемията, нощта на мостика, прилепен до звездите, вкусът на мастиката и на овнешкото, зазоряването сред островите. Слезе на разсъмване и капитанът го представи на един старец, който навярно беше старейшината. Клайос го улови за лявата ръка и му заговори бавно, като го гледаше в очите. Дойдоха две момчета и Марини разбра, че са синовете на Клайос. Капитанът на гемията изчерпваше своя английски: двайсет жители,

октоподи, риболов, пет къщи, италианец посетител ще плати квартира Клайос. Момичета се засмяха, когато Клайос почна да се пазари за драхмите; засмя се и Марини, вече сприятелил се с най-младите, и гледаше как слънцето изгрява от едно море не толкова тъмно, колкото изглеждаше отгоре, после една бедна и чиста стая, канче с вода, мирис на градински чай и на щавена кожа.

Оставиха го сам, за да отидат да товарят гемията. Той хвърли пътническите дрехи, сложи си бански гащета и сандали и тръгна из острова. Още не се виждаше никой, слънцето бавно набираше сила и от шубраците се вдигаше лек, възкисел мирис, примесен с йодния дъх на вятъра. Трябва да беше десет, когато стигна възвишението и разпозна най-голямото от заливчетата. Предпочиташе да бъде сам, въпреки че по би му харесало да се изкъпе на плажа; островът го обземаше и насищаше с блаженство тъй дълбоко, изотвътре, че не беше способен да мисли или избира. Кожата му пареше от слънце и от вятър, когато се съблече да се хвърли в морето от някаква скала; водата беше студена и предизвика у него приятно усещане, остави се подмолни течения да го отнесат до входа на една пещера, върна се навътре в морето, отпусна се по гръб, прие всичко като един-единствен акт на сливане, което беше и име за бъдещето. Даде си ясна сметка, че няма да си отиде от този остров, че по някакъв начин ще остане завинаги на острова. Успя да си представи брат си, Фелиса, лицата им, когато научат, че е останал да преживява от риболов на някаква самотна скала. Вече ги беше забравил, когато се обърна и заплува към брега.

Слънцето го изсуши веднага, слезе към къщите, където две жени го зяпнаха почудени и после изтичаха да се заключат. Махна за поздрав в празното и слезе към мрежите. Един от синовете на Клайос го чакаше на пясъка и Марини му посочи подканващо морето. Момчето се поколеба, показва платнените си панталони и червената си риза. После изтърча към една от къщите и се върна почти голо; двамата се хвърлиха в едно вече по-топло море, ослепително под слънцето в единайсет.

Докато съхнеха на пясъка, Йонас взе да назовава нещата. „Калимера“, каза Марини и момчето се смя до превиване. После Марини повтори новите фрази, научи Йонас на италиански думи. Почти на хоризонта гемията постепенно се смаляваше. Марини

почувствува, че сега е наистина сам на острова с Клайос и неговите хора. Ще изчака да минат няколко дни, ще плати стаята и ще се научи да лови риба; някой подиробед, когато вече то познават добре, ще им каже, че иска да остане и да работи е тях. Изправи се, подаде ръка на Йонас и тръгна бавно към хълма. Склонът беше стръмен и той се закатери, като се наслаждаваше на всяко спиране, извърщаше се от време на време и гледаше мрежите по пясъчния бряг, силуетите на жените, които приказваха оживено с Йонас и Клайос, гледаха го под око и се смееха. Когато стигна зеленото петно, влезе в свят, където мирисът на мащерката и на градинския чай беше от една и съща материя с огъня на слънцето и бриза на морето. Марини погледна ръчния си часовник и после с нетърпеливо движение го измъкна от китката и го прибра в джоба на банските гащета. Няма да е лесно да убие предишния човек, но там, високо, напрегнат от слънцето и от пространството, почувствува, че начинанието е възможно. Беше в Ксирос, беше там, където толкова пъти се бе съмнявал, че някога ще може да отиде. Отпусна се по гръб между горещите камъни, изтърпя пламналите им ръбове и погледна право нагоре към небето; до слуха му достигна далечно бръмчене на мотор.

Затвори очи и си каза, че няма да погледне самолета, че няма да се остави да бъде заразен от най-лошото в самия себе си, което още веднъж щеше да мине над острова. Но в полузрака на клепачите си представи Фелиса е подносител, как в същия тоя миг разнася таблите, и заместника си, може би Джорджо или някой нов от друга линия, някой, който сигурно също се усмихва, докато подава бутилките вино или кафето. Неспособен да се бори срещу цялото това минало, той отвори очи и се изправи и в същия момент видя почти над главата си дясното крило на самолета да се наклонява необяснимо, промяната в звука на турбините, почти отвесното падане в морето. Затича се с все сила надолу по хълма, удряше се в скалите, разкърва си ръката между тръните. Островът скриваше от него мястото на падането, но преди да стигне пясъчния бряг, кривна, предвидил, че трябва да има пряка пътека, прехвърли първото разклонение на хълма и излезе на по-малкия плаж. Опащката на самолета тънеше на стотина метра сред пълна тишина. Марини се засили и хвърли във водата, все още с надеждата, че самолетът отново ще изплава; но само се виждаше меката линия на вълните, някаква картонена кутия, клатушкаща се

нелепо до мястото на падането, и почти на края, когато вече нямаше смисъл да плува по-нататък, една ръка над водата, едва за миг, колкото Марини да смени посоката и да се гмурне, докато сграби за косата мъжа, който се бореше да се вкопчи в него и хъркащо глътна въздуха, който Марини му позволяваше да диша, без да се приближава прекалено. Завлече го лека-полека до брега, все на ръце облеченото в бяло тяло, просна го на пясъка, погледна покритото с пяна лице, където смъртта се беше вече настанила и кървеше през една огромна рана в гърлото. За какво можеше да послужи изкуственото дишане, щом при всяка конвулсия раната сякаш се отваряше още малко и беше като отвратителна уста, която викаше Марини, изтръгваше го от неговото малко няколкочасово щастие на острова, крещеше му сред мехурите нещо, което той вече не можеше да чуе. С всичка сила тичаха натам синовете на Клайос, а по-отзад и жените. Когато дойде Клайос, момчетата наобикаляха проснатото върху пясъка тяло и не разбираха как е имало сили да изплува до брега и да се довлече чак дотам. „Затвори му очите“, помоли през сълзи една от жените. Клайос погледна към морето, търсейки някой друг оцелял. Но както винаги, те бяха сами на острова и трупът с отворени очи беше единственото ново нещо между тях и морето.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.